

ANAYASA HUKUKU ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ

TÜRKİYE'NİN
ANAYASA
GÜNDEMİ

İletişim Yayınları 2324 • Bugünün Kitapları 203

ISBN-13: 978-975-05-1985-7

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ ve *DİZİN* Oben Üçke

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

**ANAYASA HUKUKU
ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ**

**DERLEYEN
İbrahim Ö. Kaboğlu**

TÜRKİYE'NİN ANAYASA GÜNDEMİ

(27 uzman, 66 soru-yanıt)

**Aşşen Candaş, Bertil Emrah Oder,
Bülent Yücel, Cengiz Aktar, Didem Yılmaz, Ekrem Ali Akartürk,
Ergun Özbudun, Ersin Kalaycıoğlu, Fazıl Sağlam,
İbrahim Ö. Kaboğlu, İlter Turan, Jean Marcou,
José F.L.Z. Pavia, Levent Gönenç,
Levent Köker, Murat Sevinç, Murat Somer, Mustafa Erdoğan,
Nur Uluşahin, Oktay Uygun, Selin Esen, Sevtap Yokuş,
Sibel İnceoğlu, Sultan Tahmazoğlu Üzeltürk,
Şule Özsoy Boyunsuz, Tolga Şirin, Turan Yıldırım**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
--------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

ANAYASALAR VE ANAYASAL DEĞİŞMELER	13
--	----

Soru 1: Anayasa nedir? Anayasacılık nedir? (BERTİL EMRAH ODER).....	14
---	----

Soru 2: Türkiye anayasacılık bakımından nasıl değerlendirilebilir? (BERTİL EMRAH ODER).....	18
---	----

Soru 3: Anayasalar neden yazılır ve neden değiştirilir? (LEVENT GÖNENÇ).....	22
--	----

Soru 4: Anayasada denge ve denetim ne anlama gelmektedir? (DİDEM YILMAZ).....	27
---	----

Soru 5: En iyi anayasa kısa anayasa mıdır? (BERTİL EMRAH ODER).....	35
---	----

Soru 6: Siyaset bilimi açısından iyi bir anayasayı belirleyen nedir? (MURAT SOMER).....	37
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASAL REJİM/SİYASAL SİSTEM VE İSTİKRAR	41
---	----

Soru 7: Siyasal rejim ve siyasal sistem kavramları arasında nasıl bir ilişki vardır? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	42
--	----

Soru 8: Başlıca siyasal rejimler hangileridir? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	44
Soru 9: Siyasal rejim tartışması ile insan hakları arasında nasıl bir ilişki vardır? (TOLGA ŞİRİN).....	49
Soru 10: İnsan hakları nedir, ne işe yarar? (TOLGA ŞİRİN).....	52
Soru 11: İnsan hakları olmadan gelişme olur mu? (TOLGA ŞİRİN).....	55
Soru 12: İstikrar ne anlama gelir? (İLTER TURAN).....	60
Soru 13: Demokratik bir anayasa neden demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur? (MURAT SOMER).....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PARLAMENTER REJİMLER	69
Soru 14: Parlamenter rejim nedir? (SELİN ESEN).....	70
Soru 15: Parlamenter rejimin temel mantığı hangi esaslara dayanmaktadır? (BÜLENT YÜCEL).....	72
Soru 16: Avrupa “demokrasi modeli” parlamenter rejime mi dayanmaktadır? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	77
Soru 17: Avrupa demokrasi modeli ile Türkiye arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	80

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAŞKANLIK REJİMLERİ	83
Soru 18: Başkanlık rejimi nedir? (SELİN ESEN).....	84
Soru 19: ABD siyasal rejiminin işleyişini belirleyen öğeler nelerdir? (ERSİN KALAYCIOĞLU).....	89
Soru 20: ABD başkanlık rejimi Türkiye’ye uygulanabilir mi? (ERSİN KALAYCIOĞLU).....	94

Soru 21: Federal olmayan bir başkanlık ne anlama gelir? (OKTAY UYGUN).....	95
Soru 22: Meksika modeli ne anlatmaktadır? (ŞULE ÖZSOY BOYUNSUZ)	102
Soru 23: Başkanlık rejimi “diktatörlüğe” nasıl dönüşür? Örnekleri nelerdir? (ŞULE ÖZSOY BOYUNSUZ)	108
Soru 24: Başkanlık rejimiyle yönetilen istikrarlı demokrasi sayısı kaçtır? (ŞULE ÖZSOY BOYUNSUZ)	114

BEŞİNCİ BÖLÜM

YARI BAŞKANLIK/YARI PARLAMENTER REJİMLER (Karma Rejimler)

117

Soru 25: Fransa’da yarı başkanlık rejimini belirleyen temel öğeler nelerdir? Bu rejim olumlu yönleri ve zaafı nelerdir? (JEAN MARCOU - Çev. Gökçe Gökçen).....	118
Soru 26: Portekiz yarı başkanlık rejimi, nasıl bir gelişim çizgisini yansıtır ve başarımı nedir? (JOSÉ FRANCISCO LYNCE ZAGALO PAVIA - Çev. Asiye Çelik Demir)	126
Soru 27: Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi parlamerter rejime bağdaşır mı? (NUR ULUŞAHİN)	130

ALTINCI BÖLÜM

KOALİSYON VE ESNEKLİK AÇISINDAN SİYASAL REJİMLER

135

Soru 28: Parlamenter rejim istikrarsızlık yaratır mı? (İLTER TURAN).....	136
Soru 29: Koalisyon hükümetlerinin demokratik rejimlerde yeri nedir? (MUSTAFA ERDOĞAN).....	140
Soru 30: Koalisyon hükümetleri istikrarsızlık kaynağı mıdır? (MUSTAFA ERDOĞAN).....	144
Soru 31: Parlamenter rejimin işletilmesi nasıldır ve bu işleyişte öne çıkan öğeler nelerdir? (BÜLENT YÜCEL).....	147
Soru 32: Esneklik bakımından parlamenter rejim ile başkanlık rejiminin karşılaştırılabilir mi? (BÜLENT YÜCEL).....	149

Soru 33: Esneklik bakımından parlamenter rejim ile yarı başkanlık rejiminin karşılaştırılabilir mi? (BÜLENT YÜCEL).....	151
---	-----

YEDİNCİ BÖLÜM

ANAYASAL TAKLİT VE ANAYASAL ESİNLENME NEDİR?	153
Soru 34: Anayasal ödünç alma nedir? (BERTİL EMRAH ODER)	154
Soru 35: Fransa modeli Türkiye'ye ne ölçüde uygulanabilir? (JEAN MARCOU • Çev. Gökçe Gökçen).....	156
Soru 36: Siyasal rejim kişiye özgü olabilir mi? (AYŞEN CANDAS).....	159

SEKİZİNCİ BÖLÜM

YARGI BAĞIMSIZLIĞI/ANAYASA YARGISI VE SİYASAL REJİM	163
Soru 37: Yargı bağımsızlığı için asgari standartlar nelerdir? (SİBEL İNCEOĞLU)	164
Soru 38: Anayasa Mahkemesi bir vesayet kurumu mudur? (FAZIL SAĞLAM)	170
Soru 39: Anayasa Mahkemesi olmadan da ülke yönetilir mi? (FAZIL SAĞLAM)	177
Soru 40: Siyasal rejimler ve yargı bağımsızlığı arasında nasıl bir ilişki vardır? (SİBEL İNCEOĞLU)	179

DOKUZUNCU BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ANAYASAL VE SİYASAL DÜZENİN DÜNÜ	181
Soru 41: Osmanlı-Türk anayasal geleneğinde başkanlık rejimine yer var mı? (SULTAN TAHMAZOĞLU ÜZELTÜRK).....	182
Soru 42: 1982 Anayasası nasıl bir siyasal rejim öngörmektedir? (SELİN ESEN).....	188
Soru 43: Türkiye'deki anayasal gelişmeler ışığında güncel anayasal sorunlar nasıl ele alınmalıdır? (MURAT SEVİNÇ).....	190
Soru 44: 1982 Anayasası geçirdiği değişikliklerle ne ölçüde başkalaşıma (metamorfoza) uğramıştır? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU)	196

ONUNCU BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ANAYASAL VE SİYASAL DÜZENİN BUGÜNÜ	201
Soru 45: Cumhurbaşkanının sorumsuzluğu ne anlama gelmektedir? (SULTAN TAHMAZOĞLU ÜZELTÜRK).....	202
Soru 46: Türkiye'de otoriter/totaliter bir yönetimden bahsedilebilir mi? (LEVENT KÖKER).....	204
Soru 47: "Filen başkanlık sistemine geçmek" ne anlama gelmektedir? (LEVENT KÖKER).....	209
Soru 48: Cumhurbaşkanı, bakanlar kuruluna başkanlık edebilir mi? (EKREM ALİ AKARTÜRK).....	213
Soru 49: 2007 anayasa değişikliği hükümet sistemini yarı başkanlık hükümet sistemine dönüştürmüş müdür? (EKREM ALİ AKARTÜRK).....	218
Soru 50: Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, sistemi dönüşüme uğratmış mıdır? (ERGÜN ÖZBUDUN).....	222

ON BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ANAYASAL VE SİYASAL DÜZENİN GELECEĞİ	229
Soru 51: 1982 Anayasası'nın kazanımları ile olası bir yeni anayasa arasında nasıl bir ilişki kurulmalıdır? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	230
Soru 52: En iyi anayasa çoğunluğun yaptığı anayasa mıdır? (MURAT SOMER).....	232
Soru 53: Yeni anayasa arayışında yönetime ilişkin öncelikler nelerdir? (SEVTAP YOKUŞ).....	237
Soru 54: Yeni anayasa arayışında içerikle ilgili öncelikler nelerdir? (SEVTAP YOKUŞ).....	240
Soru 55: İlk üç maddenin değiştirilemezliği aşılabilir bir "sorun" mudur? (MURAT SEVİNÇ).....	245
Soru 56: Anayasa katı üniter yapının gevşetilmesine izin veriyor mu? (MURAT SEVİNÇ).....	247
Soru 57: 1982 Anayasası'nın "değişmesi gereken hükümleri" nelerdir? (SELİN ESEN).....	249
Soru 58: "Türk tipi başkanlık" ne anlama gelmektedir? (AYŞEN CANDAŞ).....	250

Soru 59: Türkiye parlamenter rejim ile yönetilebilir mi? (BÜLENT YÜCEL).....	252
Soru 60: Çift meclis tercihi Türkiye için savunulabilir mi? (DİDEM YILMAZ).....	255
Soru 61: Parlamenter rejimi etkili kılmaya yönelik düzenlemeler neler olmalıdır? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	260
Soru 62: Muhalefetin anayasal statüsü nasıl düzenlenebilir? (DİDEM YILMAZ).....	263
Soru 63: Merkezîyet/ademimerkezîyet ilişkisi düzenlenirken hangi ölçütler esas alınmalıdır? (TURAN YILDIRIM).....	268
Soru 64: Anayasada ademimerkezîyetin istisna değil kural olmasının önündeki engeller nelerdir? Gelişmiş ülkelerde bu engeller neden ve nasıl bertaraf edilir? (CENGİZ AKTAR).....	274
Soru 65: Ademimerkezîyetin önündeki engelleri aşmak amacıyla yapılması gereken düzenlemeler hangileri olabilir? (CENGİZ AKTAR).....	279
Soru 66: Anayasa “toplumun özgeçmişî” olabilir mi? (İBRAHİM Ö. KABOĞLU).....	280
YAZARLAR	283
DİZİN	293

SUNUŞ

“Başkanlık rejimi” lehine taraflı ve yanlış bilgilendirmenin yol açtığı yaygın bilgi kirliliği karşısında Anayasa Hukuku Araştırmaları Derneği (Anayasa-Der), kamuoyunun objektif olarak bilgilendirilmesi amacı ve sorumluluğuyla siyasal rejimler konusunda bir elkitabı hazırlamayı tasarladı.

1 Nisan 2011’de kurulan ve Anayasa Hukuku Uluslararası Derneği (IACL) üyesi olan Anayasa-Der, birçok ulusal toplantının yanı sıra önemli uluslararası toplantılara da ev sahipliği yaptı. “Anayasa’nın Yenilenmesi” (Nisan 2011, IACL ile birlikte); “Akdeniz Havzasında Anayasal Süreçler” (Nisan 2012), “Çevre Hakkı” (Eylül 2013), “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Hukuk Devleti Sınavındaki Türkiye” (Mayıs 2014) başlıca uluslararası etkinlikler olarak Marmara Üniversitesi nezdinde gerçekleştirildi. Anayasa-Der ayrıca “Anayasa Raporu Çalışması”nı da 26 Mart 2012’de Anayasa Uzlaşma Komisyonu’na sundu.

Anayasa Hukuku Dergisi de TÜBİTAK/ULAKBİM TR Dizin Hukuk Veri Tabanında dizinlenmekte olan, uluslararası hakemli süreli Anayasa-Der yayımıdır.

İmece usulüyle, konuyla ilgili uzmanların katkısıyla hazırlanan bu yayın anayasa üzerine süregelen tartışmaların sağlıklı bir zemine kaymasına, bilgi kirliliğinin temizlenmesine ve tek yanlı aşlamaya karşı eleştirel görüşlerin daha iyi anlaşılabilir, nesnel temellerde “anayasal kamuoyu” oluşumuna katkıyı amaçlamaktadır. Bu vesileyle, bütün yazarlara teşekkür etmek isterim. Hazırlık çalışmalarına katkıda bulunan Arş. Gör. Özge Çelebi, Asiye Çelik Demir, Cennet Işık ve Gökçe Gökçen’in de emeklerini anmak isterim.

Bu ortak yapının yayımlanması için her türlü çabayı gösteren İletişim Yayınları Genel Müdürü Nihat Tuna ve şahsında yayınevi emekçilerine, özverili katkıları için Av. Haluk İnancı’ya içten teşekkürü borç bilirim.

Haydarpaşa, 1 Mayıs 2016
Anayasa Hukuku Araştırmaları Derneği adına
Ibrahim Ö. Kaboğlu

BİRİNCİ BÖLÜM

ANAYASALAR VE ANAYASAL DEĞİŞMELER

Soru 1: Anayasa nedir? Anayasacılık nedir?

Türkçede “anayasa” olarak kullandığımız sözcük kavramsal kökenini Latince “kurmak” ya da “kuruluş” anlamına gelen sözcüklerde bulur (“constituo” ve “constitutio”). Bununla birlikte dünyada ilk kez ve yazılı tek bir metinde modern devletin erklerinin (yasama-yürütme-yargı) düzenlenmesi ve insan haklarının devlete karşı korunması anlayışına karşılık gelen “anayasa”lar 18. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Öncü anayasal metinlerden olan Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (1789), “insan haklarının güvence altına alınmadığı ve erkler ayrılığının sağlanmadığı düzenlerde anayasa yoktur” derken, “anayasa”ya özgül bir anlam yüklemektedir: “Siyasal iktidarın sınırlanması”. Tam da bu yaklaşım sıklıkla kullanılan bir ayrımı ortaya çıkardı: Anayasalı devlet ile anayasal devlet. Her devletin bir anayasası olabilir. Ancak yazılı tek bir metinden oluşan ya da siyasi uygulama ve yapılaşma kurallarına dayalı teamüli bir anayasaya sahip olmak, “anayasal devlet” olmak anlamına gelmemektedir. Anayasallık, devlete, ancak iktidarı sınırlandığı zaman yüklenen bir sıfattır.

Anayasallık-anayasalılık ayrımının kökleri, 18. yüzyıl ve sonrası anayasacılık hareketlerinde gizlidir. Burjuvazi ve monarşi arasındaki gerilimlerin ürünü olarak gelişen anayasacılık hareketleri, liberal bir anlayışı barındıran sınırlı siyasi iktidarın anayasa anlayışını geliştirdi. Bu anayasalarda, bir yandan insan haklarına ilişkin güvenceler içeren hak bildirgeleri yer aldı. Diğer yandan da erklerin sadece düzenlenmesi değil, dengelenmesi ve frenlenmesine ilişkin araçlar ve tekniklere yer verildi. Böylece “sınırlı siyasi iktidarın” hukuk eliyle fiilen nasıl sağlanabileceği “anayasa”da somutlaşmaktadır. Tam da bu bağlamda liberal “anayasacılık”, siya-

sal iktidarı hak ve özgürlüklerin etkili korunmasına ve denge-fren mekanizmalarına bağlı tutarak düzenleyen akımın adı olmuştur.

Liberalizmin siyasal iktidarın sınırlanmasına ilişkin anayasa yaklaşımı, anayasanın bireylerin özgür istencine dayanması (“halk”/”ulus”) anlayışı ile de birleşmiştir. Bu durum, anayasa yapıcılığında “demokratik kurucu iktidar”ın rolünü öne çıkaran siyasal ve kuramsal tartışmaları beraberinde getirmiştir. Anayasa, pekişmiş demokrasilerde halen içerik ve süreç bakımından çoğunlukla liberal ve demokratik anlamları yönünden tartışılmaktadır.

Anayasanın liberal-demokratik bir içerikle; anayasacılığın ise siyasal iktidarın sınırlanması olarak tanımlanması, iktidarı sınırlamayan belgeler olan “devlet düzenlemeleri” ile “anayasa” arasında ayırım yapılmasına, hatta sınırlı siyasal iktidarı sağlayanlar için “anayasal anayasa” gibi bir terimin kullanılmasına yol açmıştır. Günümüzde kâğıt üzerinde siyasal iktidarı sınırlıyormuş gözükse ancak uygulamada gücün sınırsız ve yozlaşmış biçimde kullanıldığı “sahte anayasalar” da mevcuttur. Bu betimleme, ilkin 1936 Stalin Anayasası için yapılmıştı. Ancak “sahte anayasa” kavramı, özellikle insan haklarına ilişkin güvenceleri İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen uluslararası insan hakları belgeleri ve pekişmiş demokrasilerin anayasalarından kopyalayan fakat bunları samimi biçimde uygulamayan modeller için de sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kavrama koşut biçimde “istismarcı anayasacılık” denen yaklaşım, anayasaları görünüşte hukuksal kalıplara uygun ancak güç pekişmesiyle sonuçlanacak biçimde kullanılmaktadır. Sahte anayasalar ve istismarcı anayasacılık, gizli otoriterizmin araç ve yöntemleri olarak küresel ölçekte özel bir araştırma alanına dönüşmektedir.

18. yüzyıl sonrası beliren ve ilk örneklerini ABD ve Fransa’da gördüğümüz anayasacılık, devrimci bir niteliğe sahip-

ti. Anayasacılık hareketlerinin sonuç belgeleri olan yazılı tek bir metinden oluşan anayasalar siyasal iktidarın düzenlemesi sorununu siyasetin gündelik, geleneksel ya da esnek kâlıplarına bırakan eğilimin karşı eğilimiydiler. Bu yaklaşımın ardında, güç yoğunlaşmasını ve birey özgürlüklerinin zedelenmesini engelleyecek akılcı çözümlerin öngörülebilir ve üstün nitelikli tek metinde (“anayasa”) toplanması yatar. Görece kısa olan ABD Anayasası için bu durum öncelikle geçerlidir. 1787 ABD Anayasası’nın ilk kabul edilen metninde, 1791 yılına kadar bir temel hak kataloğu yoktu. Fakat devlet erklerine ilişkin hükümler bakımından ABD Anayasası kısalığına rağmen ayrıntılıdır ve somut sorunlara yanıt veren özel hükümler içermektedir (örneğin, başkanlık seçiminde berabere kalınması halinde ne olacağı konusundaki düzenleme). ABD Anayasası’ndaki hükümlerin tartışmasız olmadığı da söylenemez. Bu durum, kısa anayasaların daha anlaşılır ve açık oldukları yönündeki yüzeysel tespit ve yanlış algının hatalı olduğunu göstermektedir. ABD Anayasası başta olmak üzere liberal anayasacılığın en önemli ayırıştırıcı unsuru, kuşkusuz anayasayı salt bir toplum sözleşmesi, bir siyasal uzlaşma metni değil, diğer hukuk metinleri ve siyasal oyunun aktörlerinin keyfilğine üstün gelen bir belge olarak görmesidir. Bu bakımdan liberal anayasacılık zaman zaman gündelik siyasete sınır çizerek, demokratik kuramla da çelişebilir. Bu sınırın, liberal anayasal değerler temelinde çizilebildiği ve siyasal elitlerin buna saygı duyduğu demokrasiler, “anayasal demokrasi”lerdir.

Thomas Paine, 1791 yılında Fransız ve Amerikan devrimlerinin coşkusuyla “İngiltere’de anayasa yoktur” derken, parlamentonun üstünlüğüne dayalı, dolayısıyla siyasal karar mekanizmasının hukuksal araçlarla sınırlanmadığı, sadece siyasal denge, sınır ve pazarlıklara tâbi olduğu “İngiliz anayasa sistemi”ni şiddetle eleştiriyordu. Anayasayı tek bir me-

tinde toplanmamış ancak yasalar, yorumlar, pratikler ve geleneklerden oluşan genel bir sistem olarak gören İngiliz yaklaşımı kendine özgü ve nadir bir örnektir. Sınırlı siyasal iktidara dayalı anayasacılık anlayışını tek bir temel metinde değil, çok çeşitli ve dağınık bir ilke ve kurallar kümesinde gören atipik bir yapıya sahiptir. Bu yapı, baskın olarak tarihsel ve güncel yazılı hukuksal metinleri, yapılageliş kurallarını ve uygulamaları içerir. Tarihsel süreç içinde Paine'in de eleştirdiği gibi İngiltere'de anayasacılık parlamento karşısında zaman zaman gerilemiştir. Ancak İngiliz anayasa sistemi, evrimsel olarak parlamentonun üstünlüğü ilkesinin sarsıldığı bir süreçte ilerlemektedir. Günümüz İngiliz modelinde hem siyasal araçlarla (siyasal denetim ve müzakere) parlamentonun sınırlanması hem de özellikle insan haklarına ilişkin anayasal nitelikli temel tercihlerin yargısal yorumu nedeniyle yine parlamentonun uyarlamalar yapması gerekmektedir. İngiltere'nin İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nden kaynaklanan yükümlülükleri ve Avrupa Birliği hukukunun uygulanması bakımından bu durum özellikle belirgindir. Bununla birlikte İngiltere halen "siyasete dayalı anayasacılık" modelidir. Siyasete dayalı anayasacılık modelinde, mevcut siyasal çoğunluk (hükümet) ile anayasa arasındaki ayrışma, parlamentonun üstünlüğü ilkesi nedeniyle pek çok durumda güçlülükte yapılabilir. Bu yaklaşım, "hukuka dayalı anayasacılık" diyebileceğimiz ve içine ABD, Türkiye dahil Kıta Avrupası'nın çoğunluğu, Latin Amerika ve bazı Asya demokrasilerini içine alan anayasallaşmadan ayrışır. Hukuka dayalı anayasacılık, "anayasanın üstünlüğü"ne dayanır. Bunu da siyasal müzakere araçlarının yanında, yargının anayasal değerleri korumaya yönelik tutumuyla ve siyasal iktidar karşısında yargının çatışma çözücü rolüyle pekiştirir. Ancak her iki modelin temel tartışmaları birbirine önemli ölçüde benzemekte ve yakınlaşmaktadır.